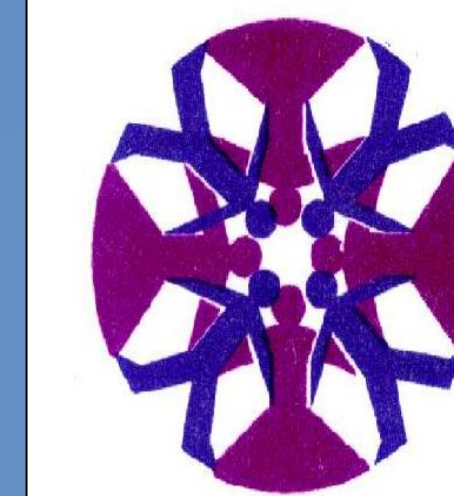

תורת המוסיקה – הרמוניה כתובה, הרמוניה ליד המקלדת וקונטרפונקט

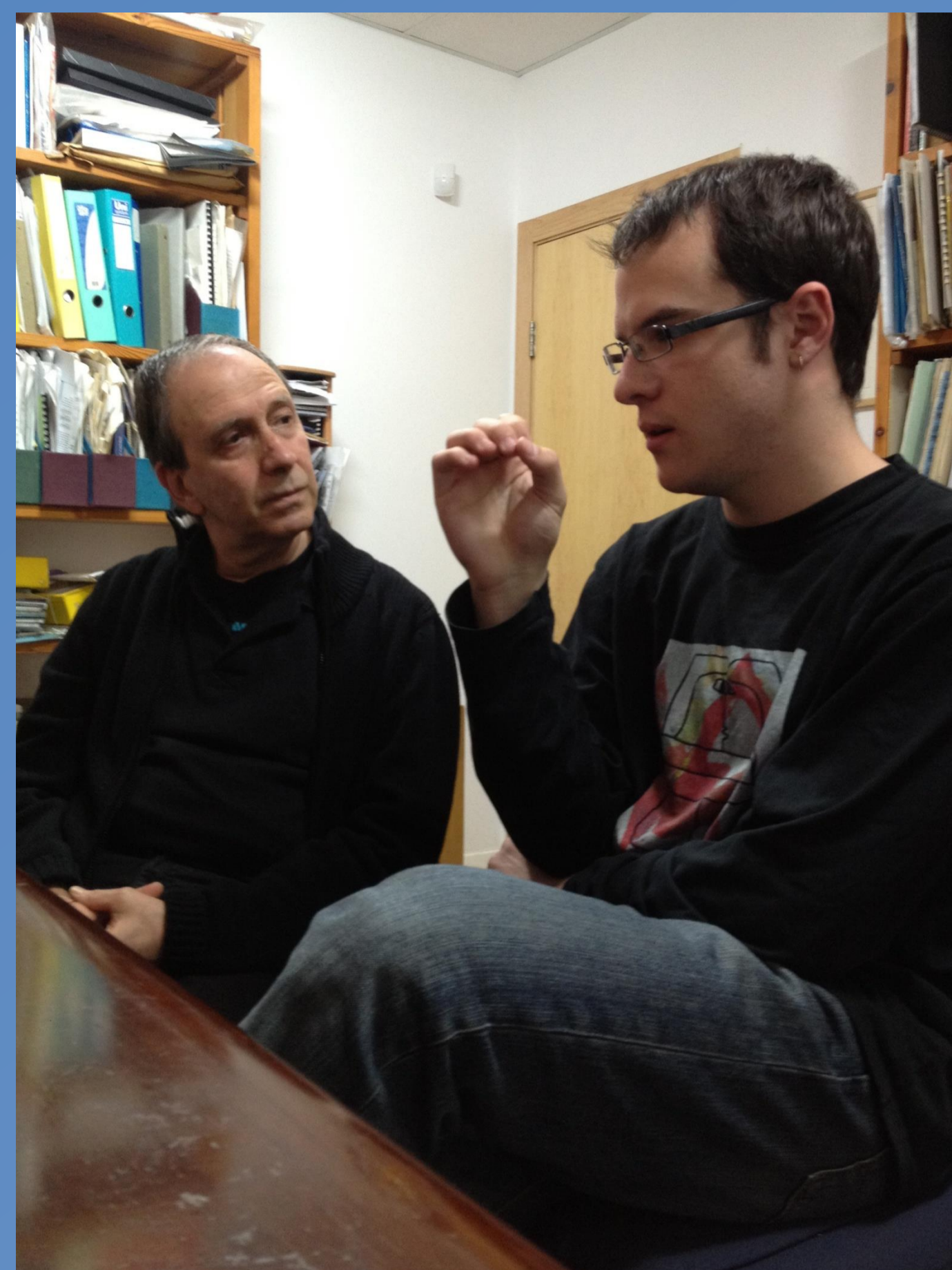
פרק לרביעיית מיתרים

חניך: תומר בר, מלחין ופסנתרן, מודיעין

מנחה-עמית: פרופ' מנחם ויזנברג, האקדמיה למוסיקה, ירושלים

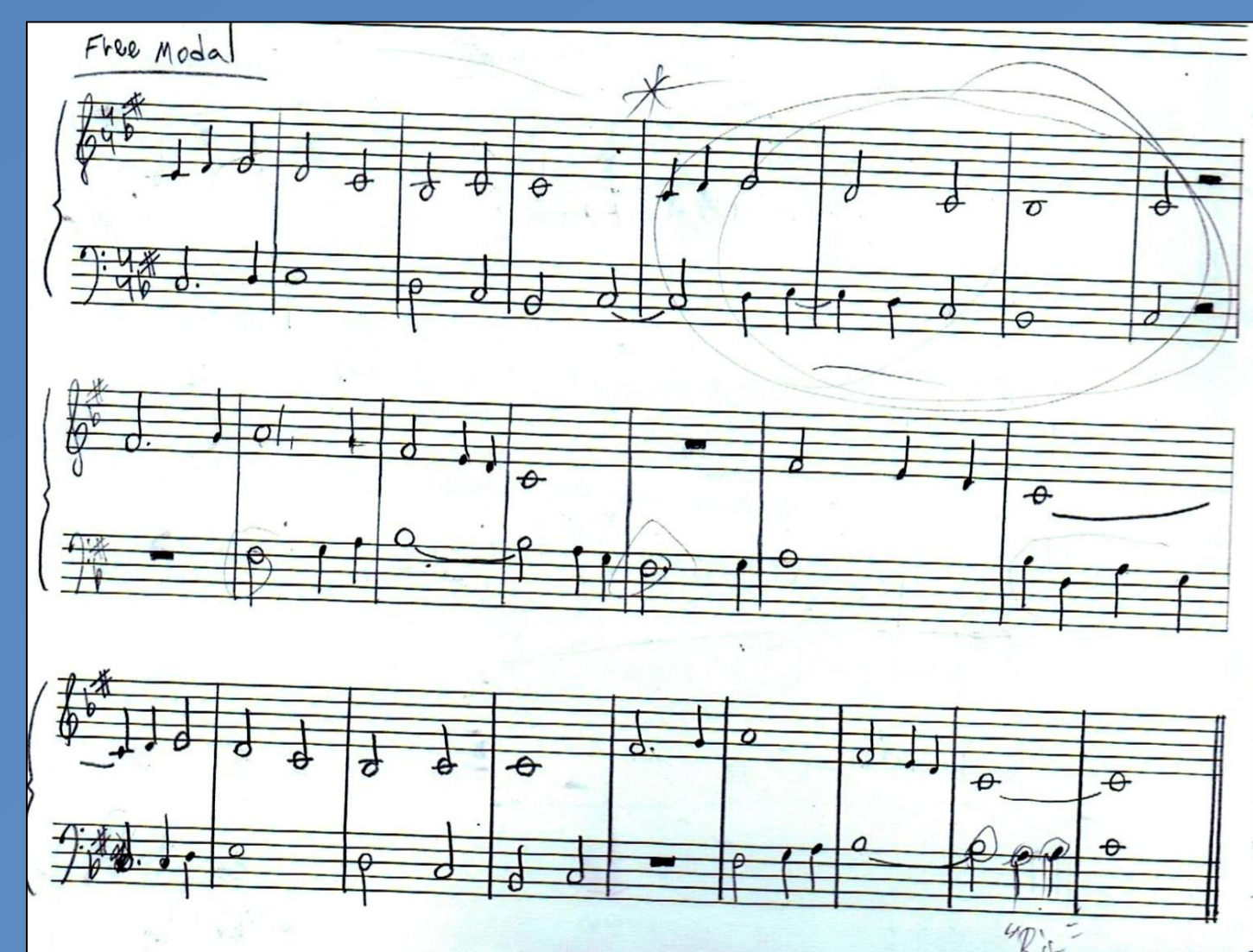
מכון הגרייטה סאלד
המכון הארצי למחקר במדעי ההתנהגות

פרק לרביעייה

במהלך השיעורים בנושאים אלו, האזנתי לכמויות רבות של חומר, שחלקו קשור לנושאי הלימוד וחלקו קשור לשיחות שהתפתחו בינינו במהלך המפגשים. בין המלחינים הבולטים להם הקשבתני, היו ברטוק ודביסי, שביצירותיהם קיימים אלמנטים מהנושאים הנ"ל באופנים שונים ומשונים. בין היתר נחשפתי בתקופה זו למוסיקה של מוצרט, שוברט, שופין, ביל אוונס, רבל, ועוד רבים, טובים ומגוונים, מהעולם הקלאסי ומעולמות אחרים, כמו עולם הג'אז (ממנו אני בא) למשל.

דוגמה לקומפוזיציה קצרה
בהשראת "מיקרוקוסמוס" של ברטוק

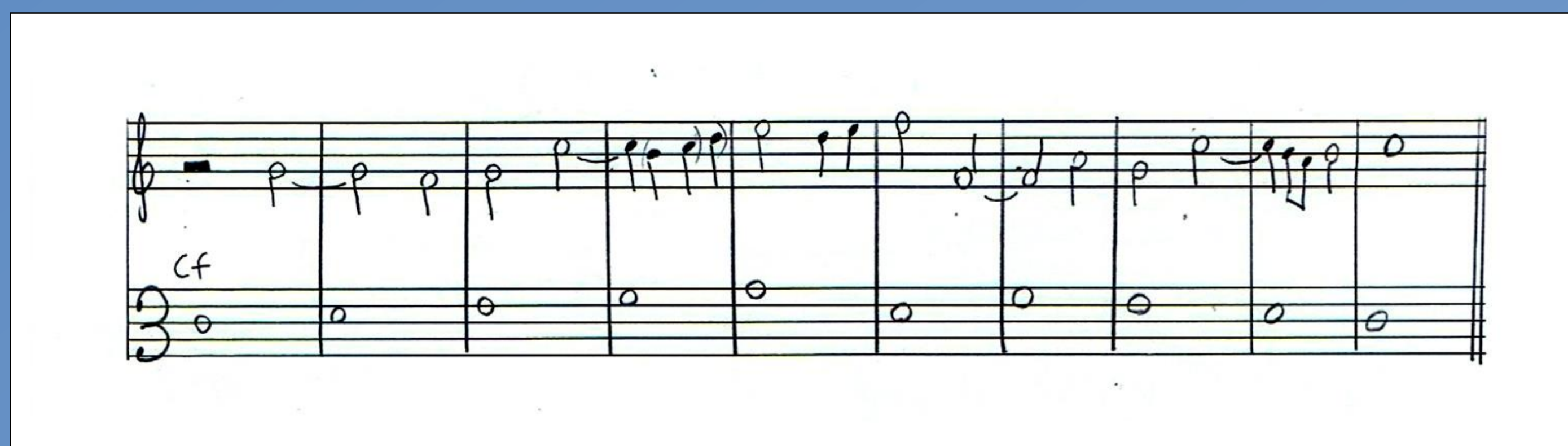
לאחר מספר חודשים של התעמקות בנושאים אלו, לרוחבם ולאורכם, מנחם החליט שמטלת הקומפוזיציה, כלומר משימת הגמר של הפרויקט, תהיה לרביעיית מיתרים. החלטה זו באה מהרצון "לזרוק אותי למעין בריכה של אפשרויות קומפוזיטוריות בלתי נגמרות", בניגוד לאפשרויות בסגנון ה"מתובנת" היטב בו יצרתי עד כה. במצב זה, של יצירה ללא מבנה קבוע מראש, "הליכה בערפל" באיזשהו אופן, אוכל להשתמש בהרמוניה ובקונטרפונקט ככלי עזר להאיר את דרכי, תוך שאיבת השראה מהמלחינים אותם שמעתי בהמלצת מנחם.

תוך כדי העבודה, התחלתי ללמוד גם תזמור מספר בשם "The Study of Orchestration" של סמואל אדלר, כדי להבין את יכולות הכלים השונים ברביעיית מיתרים: הכינור, הוויולה והצ'לו.

קונטרפונקט

את נושא הקונטרפונקט (אמנות הכתיבה המלודית לקולות נפרדים בו-זמנית) למדתי מתוך הספר Counterpoint In Composition (מאותה האוניברסיטה שבה למד גם מנחם), ובאופן מופשט יותר מיצירתו לפסנתר של בלה ברטוק: מיקרוקוסמוס. תהליך הלמידה בתחום זה כלל תרגילים מעשיים של כתיבת קווים "נגדיים" לקו נתון, כשקיימים חמישה סוגים של קווים כאלה.

דוגמה לכתיבת קו נגדי לקו נתון ("cf" = קו נתון):

ביבליוגרפיה

Harmony & Voice Leading (3rd editin), by Edward Aldwell & Carl Schachter – 2003

Counterpoint In Composition, by Felix Salzer & Carl Schachter – 1989

The Study of Orchestration, by Samuel Adler – 1989

371 Harmonized Chorals & 69 Choral Melodies With Figured Bass – J.S. Bach

רקע

השנה זכיתי לעבוד עם פרופ' מנחם ויזנברג, הדיקן לקומפוזיציה באקדמיה בירושלים, מלחין, מעבד ופסנתרן ומגדולי המחנכים המוסיקליים בישראל. עבדנו על פרויקט משותף במסגרת התכנית מנחים-עמיתים של האגף למחוננים ולמצטיינים במשרד החינוך בהפעלת מכון הנרייטה סאלד. בשנה זו, מנחם היה בשבילי מורה, מנטור, שותף ומודל בכל מה שקשור לעבודתנו המשותפת והרבה מעבר לה.

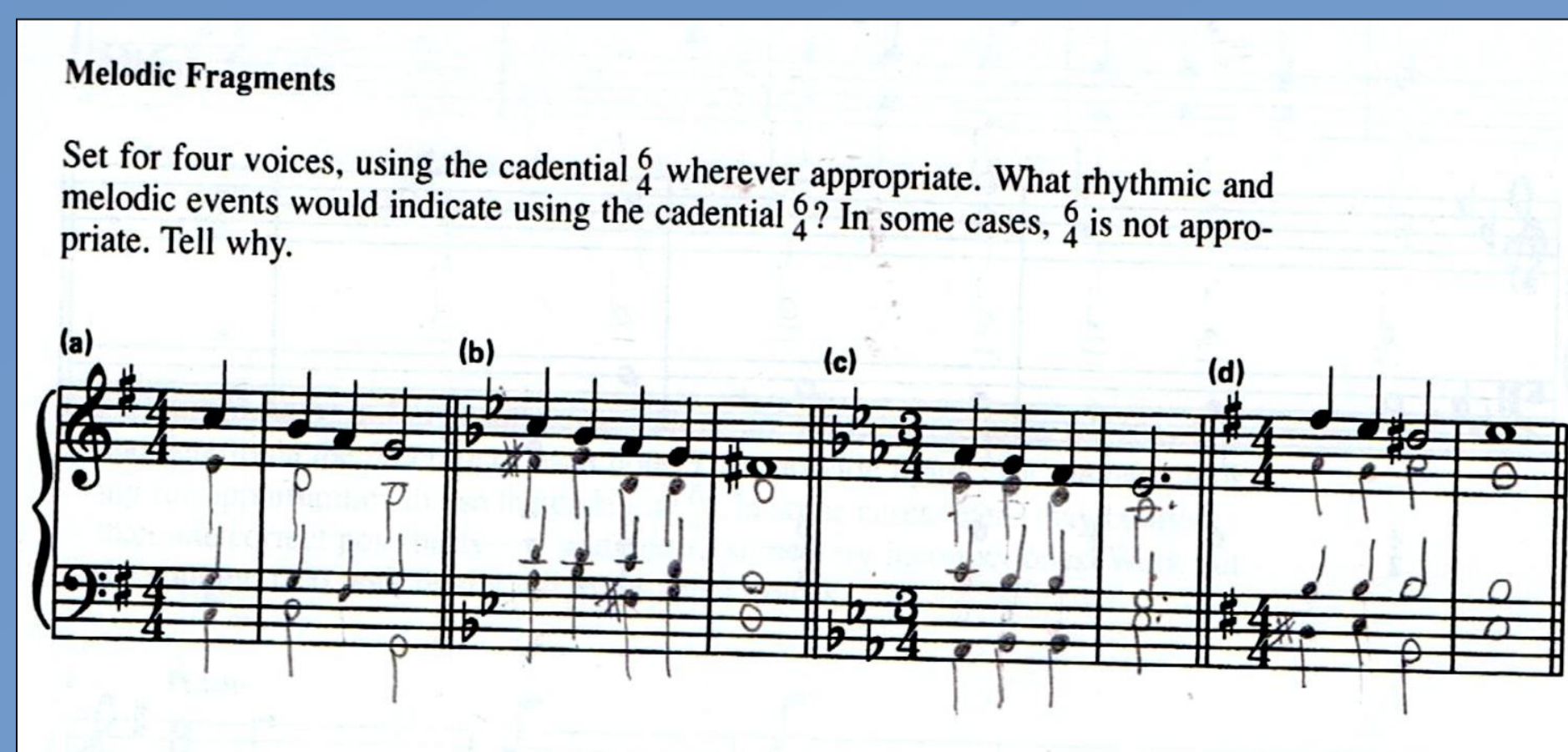
שיטת העבודה

הרמוניה מסורתית

לימוד ההרמוניה המסורתית, אשר משקפת את התפיסה ההרמונית הקלאסית הנובעת מחוקיות טבעית של צלילי מתח ופתרונם, נעשה דרך מקבץ ספרים של אוניברסיטת Mannes בניו-יורק בשם:

Harmony & Voice Leading, ודרך ספר הקורלים של באך. במסגרת נושא זה התבקשתי לתרגל את הבנת ה"תחביר" ההרמוני, הדרך הקלאסית בה ההרמוניה מסוגלת להתפתח, ואת חוקיו הרבים של תחביר זה.

דוגמה ל"הרמוני" קווים מלודיים נתונים מתוך הספר:

נושא המחקר

הרעיון המרכזי של הפרויקט, מתחילת תהליך העבודה, היה להגיע לשלב יצירת קומפוזיציה מסוימת הנובעת בין היתר מהפנמת קשת רחבה של נושאים בספרות המוסיקה, ביניהם: הרמוניה מסורתית, קונטרפונקט, תזמור, והמוסיקה של בלה ברטוק, ושל קלוד דביסי.